I И. К. 6.
О – II № 31
№ 17а.
49
Б-90

Букварь

для чуваш

с присоединением

русской азбуки.

[illegible]

[illegible]аш кёнеке.

Двенадцатое издание

Православнаго Миссіонерскаго Общества.

С[illegible]

Типо-Л[illegible]графія А. Т. Тово[illegible]а

1[illegible]9[illegible]

О-II
№81

БУКВАРЬ

ДЛЯ ЧУВАШЪ

с присоединенiемъ

РУССКОЙ АЗБУКИ.

ҪӐВАШ КӖНЕКИ.

ДВѢНАДЦАТОЕ ИЗДАНIЕ

Православнаго Миссiонерскаго Общества.

Чувашский Центральный
22417
Музей

СИМБИРСКЪ.
Типо-Литографiя А. Т. Токарева.
1896.

...ОТДѢЛЪ.

...а, Ее, Ӳӳ, Ии, Йй, Ӗӗ, Вв, Лл, Ԉԉ, Мм, Нн, Ԋԋ, Рр, Кк, Хх, Шш, Сс, Çç, Тт, Ťť, Ꚋꚋ, Пп.

а, н, у, р, ш, ы, в, л, м, с, х, п, т, ť, к,
ӑ, и, е, ç, ӗ, ӳ, ꚋ, ԉ, ԋ, й.

1.

а, н, ан, на, ана, ан ан.

у, ун, ну, уна, ану, ну ан.

р, ар. ур, ра, ру, ара, ура, уру, аран, анар, унар, ну анар.

ш, аш, уш, ша, шу, шур, шан, шар, ан аш, ан шан, ан шу. *)

Ы, ы. Ыш. Ыр. Ын. Шы. Ры. Ны. Ыра. Ыран. Ыраш. Ырар. Шыра. Ан шыра. Ыраш шанра. Шана ан шыра. Ыран ыра ырар.

В, в. Ав. Ыв. Ув. Ва. Вы. Ву. Вун. Ван. Вар. Выр. Вара. Аван. Авар. Шыв. Аван шыв. Ыраш выр. Шыв шыра. Аван ыраша вырар.

Л, л. Ал. Ул. Ла. Лу. Лы. Ала. Ула. Вула. Вал. Авал. Лар. Ларар. Лаша. Шал. Аван лар. Аван вулар. Шала ан лар. Ула лаша аван. Ыран ула лашана шырар.

М, м. Ум. Мул. Ман. Мана. Мала. Ама. Аман. Мар. Мур. Унам. Урам. Вулам. Манам. Шырам. Шанам. ...ултара... на. Вырма. Арман. Ларман. Ан ман. Ан аман.

...лӑк. Мӑшкал. Сасар... варла. Ыран улма шыра. Мана ан Кӑшкӑр. Кӑтра. Шӑлтӑр...

шӑрт. Ӑнсӑртран. Тӑлӑха пӑхӑр. ...Сырас. Сум. Сума... Сӑтӑр ан тӑвӑр. Пӑтӑ тутӑ тытаť. Тӑр...час. Сунас... усраť. Тӑванупала аван пурӑн. Сӑмаха шухӑш...с. Усал... ла. Шӑртна ан тӑрат. Курнӑ ута ан хапсӑн. С... Ура сыр... рӑ ӑс панӑ. Турӑ панӑ ӑсна ан хурла. Атӑла курмма маттӑна ан хыв. Турра та шан, хӑна ху та сыхла.

нас мар. Мана улма, сана салма.

Х, х. Ах. Ух. Ха. Ху. Хал. Хам. Хур. Хыр. Хул. Хум. Хуш. Хура. Хула. Хуран. Хурал. Хурама. Хурас. Саха. Сахал. Суха. Сухан. Сухал. Хуха. Хусан. Хусах. Ахах. Ухас. Ухар. Ырхан. Хур шывра. Хура сухал. Мулна сыхла. Хусан аван хула. Хура лаша сухара. Суха хам сухалам. Хурама авса хурас. Хурна аван сыхла.

П, п. Хуп. Лап. Сап. Хып. Сып. Пар. Пас. Пур. Пура. Пус. Пуса. Пыр. Пыл. Упа. Паха. Пуху. Палан. Парас. Пасар. Хупас. Хыпас. Пырас. Урапа. Шулап. Шапа. Пашалу. Арпа. Апла. Сапла. Хуплу. Хушпу. Хапха. Шапа шывра. Хупах усал. Алса сыпас. Ыран пасар. Пасара пыр. Ху савса пар. Шывра сасан пур. Ыран пуса сарар. Хура пыл аплах мар. Урапана пухса хур.

Т, т. Ат. Ут. Ту. Ват. Тат. Вут. Тус. Тусан. Туп. Тупа. Тупан. Тупас. Тум. Тура. Турат. Тул. Тула. Тав. Тар. Тарар. Тарас. Тараса. Таса. Тына. Туна. Тунас. Тух. Тухар. Хут. Хутар. Сут. Сутас. Сур. Сурас. Сурат. Тута. Тутар. Тутарас. Апат. Атас. Аташ. Ватас. Утас. Утам. Ытам. Салат. Саламат. Хурт. Тумла. Турта. Патша. Автан. Малтан. Унтан. Ултав. Улпут. Тус пулар. Тум тумланар. Тулта тутар. Тупа ан ту. Усалтан тар. Салат татар. Турта авар. Апат тутарар. Мулна пытарса ан усра. Вутпа ан алхас. Ман патма пырса апатлан. Салатма аван та, пухма аплах мар.

Ҭ, ҭ. Вулаҭ. Лараҭ. Тараҭ. Татаҭ ...
Варлаҭ. Шавлаҭ. Туртаҭ. Ҭы...
Лаша атаҭ. Ҭы...
карас тытаҭ
Аҭа, Сах...
алхассан ...
Ана.

Ырра. Шана. Шанна. Тура. Турра. Лаххана сур. Ыраша алапа алла. Аппа, апат пар. Сулла пухса хур. Усалпа ан паллаш. Хурапа шурра палла. Сарра салтса хур. Пурра пухса хур. Турра ан ман. Ватта ырра хур. Пусса ан сур. Хушша пырса улма сыхла. Суранна ан ыраттар. Атта ан варла. Аннана пушмак сапласа пар. Пулла авантарах тасат. Шанна тасат та, вырттарса хур.

К, к. Ак. Шак. Рак. Вак. Хак. Кас. Кат. Кар. Кан. Кул. Кур. Ката. Така. Такан. Такана. Кала. Пылак. Купа. Капан. Кушак. Курак. Кукар. Курас. Патак. Карта. Кашта. Калта. Пушмак. Пуклак. Салтак. Такмак. Калпак. Курка. Кукша. Кукка. Лапка. Ҭапка. Така. картара. Пушмака сапламалла. Хушка лаша акара. Мана канма пар. Кушак аша курман. Шывра рак пур. Аҭа, Макар, упа курма. Кукка халлап калаҭ.

Ӑ, ӑ. Ӑш. Ӑс. Ӑн. Ӑна. Ӑса. Ӑсан. Ырӑ. Атӑ. Утӑ. Улӑп. Улӑх. Улӑм. Сарӑ. Сӑра. Сулӑ. Сӑнӑ. Тӑлӑ. Тапӑ. Касӑ. Пулӑ. Тупӑ. Шурӑ. Пусӑ. Пушӑ. Хушӑ. Пӑтӑ. Тӑла. Хӑта. Пӑс. Пӑр. Тӑр. Тӑп. Тӑм. Хӑрӑк. Курӑк. Вӑтӑр. Вӑкӑр. Пӑшал. Тӑвӑл. Тӑвар. Пушӑт. Кашӑк. Кӑвар. Кӑтӑк. Калӑп. Тамӑк. Хӑмӑш. Курӑс. Купӑс. Пысӑк. Тулӑ. Кӑлӑх. Шӑпӑр. Шӑнӑр. Шӑтӑк. Халӑх. Такӑр. Тӑпӑр. Карӑш. Лакӑм. Кӑшӑл. Мӑшӑр. Тӑлӑх. Тӑрӑх. Кӑкӑр. Сӑвӑр. Кӑмака. Кӑвакал. Ӑнман. Кӑткӑ. Тутлӑ. Кӑмрӑк. Кӑмпа. Сӑпса. Вӑрман. Купӑста. Шултӑра. Пултӑран. Сакӑлта. Кӑнтӑрла. Ылттӑн. Саплӑк. Мӑшкӑл. Сасартӑк. Харсӑр. Шӑрпӑк. Кашкӑр. Кӑшкӑр. Кӑтра. Шӑлтӑрма. Шӑнкӑрав. Кантӑр. Ӑншӑрт. Ӑнсӑртран. Тӑлӑха пӑхӑр.

Сӑтӑр ан тӑвӑр. Пӑтӑ тутӑ тытаҭ. Тӑрӑ шыв сывӑ усраҭ. Тӑванупала аван пурӑн. Сӑмаха шухӑшласа кала. Шӑртна ан тӑрат. Курнӑ ута ан хапсӑн. Сана Турӑ ӑс панӑ. Турӑ панӑ ӑсна ан хурла. Атӑла курмасӑр аттӑна ан хыв. Турра та шан, хӑна ху та сыхла.

Кӑк кӑкла та, ана ту. Кашкӑр сурӑх тытма ӑста. Ырра курсан ырӑ пулӑн, усала курсан усал пулӑн. Сӑпса хытӑ сӑхать. Мана панӑшӑн сана Турӑ патӑр. Лаша тӑватӑ уралӑ пулсан та таканать. Макар салтак кашкӑр тытма капкӑн хунӑ, кашкӑра улталама хур лартнӑ. Пырӑра шӑмӑ ан лартӑр.

И, и. Ир. Им. Иш. Ил. Ис. Ип. Ит. Ив. Ик. Ри. Ми. Ши. Ли. Си. Пи. Ви. Выр. Вир. Пыр. Пир. Сып. Сип. Сыр. Сир. Тир. Кин. Кил. Хыр. Хир. Шит. Вит. Пис. Илт. Ирт. Иван. Пир ансӑр. Пырна ан шӑнт. Кил тӑвӑр. Хир ути аван. Сарӑ вир хаклӑрах. Ырӑран ан пис. Ивана сӑкманпа вит, вӑл шӑннӑ. Пасара тух та, тир ил. Пӑсасси тӑвасси мар. Вутӑн алли вӑрӑм. Иван, ата вир вырма. Шурӑ тумтир тӑхӑнни аван. Кин тытни, туни вырӑнлӑ. Аршӑнра тӑватӑ шит.

Е, е. Есир. Епир. Етем. Ерех. Емел. Елек. Вите. Миме. Пире. Илем. Илен. Валем. Вилет. Ирет. Пилеш. Сехет. Кикен. Серепе. Шерепе. Перекет. Ерне. Атте. Анне. Инке. Инкек. Серте. Шерте. Мелке. Минтер. Тепре. Тепле. Иртет. Тенкел. Тискер. Шерпет. Синкер. Ерешмен. Есир вир вырнӑ, епир хир курнӑ. Ерехе ан сӑхлан. Хирте апат тутлӑ. Епир тӑватӑ ернерен вулама пултарӑпӑр. Хур шӑмми тытан хур пулман тет. Сысна хырӑмне ыраш пӑсмасть тет. Хӑнтан аслине хисепле. Утне кура турти. Етем тени мӑн кӑмӑллӑ ан пултӑр. Ваттисем калани вырӑна килет. Турӑран хӑрама хушнӑ, етемрен вӑтанма хушнӑ. Ваттисене хисеплес пулать. Сыв пулӑр та пур пулӑр, ман пек хурлӑхлӑ ан пулӑр.

Ç, ç. Ус. Уç. Кас. Каç. Пус. Пуç. Сут. Çут. Сур. Çур. Сап. Çап. Сыр. Çыр. Су. Çу. Сул. Çул. Сула. Çула. Сип. Çип. Сум. Çум. Суха. Çуха. Сак. Çак. Çӑка. Сава. Çава. Сых. Çых. Çӑл. Çук. Çӑм. Çан. Çын. Çил. Çерем. Çаран. Çыран. Çиме. Çӑхан. Çутӑ. Çурӑм. Çы-

вăх. Çылăх. Çăмах. Çăнăх. Çыра. Çăвар. Çăмăл. Çумăр. Çатан. Çăпата. Çурт. Çырт. Çерçи. Çырла. Çапла. Çурта. Çарăк. Çамрăк. Çамка. Çырма. Çăмха. Çăрта. Çăмарта. Çурла. Çурхах. Çăрттан. Виç. Куç. Аçа. Аçу. Калаç. Валеç. Хутаç. Шăвăç. Пурăнăç. Хуçа. Аçлăк. Ывăç. Арçын. Выçлăх. Куçлăх. Пăрçа. Урçа. Пăрăç. Шăрçа. Укçа. Тарçă. Хурçă. Инçе. Çемçе. Çинçе.

Çыру çыр. Каç пулнă. Çурта çут. Çын хыçне ан тăр. Çара çуна лашана çăмăл. Çăка çулçи çемçе. Ытлашши ан калаç. Епир çула çăпата турăмăр. Кăçал çаранта кикен кăна, утă сахал. Çерем уçрăм, вир акрăм, ăна вырма çын тытрăм. Çăхан арман çине çăмарта тунă. Çăм атă сăран атăран çăмăл та, çемçе те. Çула çереме çеçке илемлетет. Хырăм тутă та, куç выçă. Паракантан ил, çапакантан тар. Ырă çынпа паллаш, усал çынтан тар. Çамрăк çынпăн çамрăк ăс. Ăсне пăх та, çине пăх. Лаша çумăра тăлхăрать. Çуркунне кун вăрăмланать. Куç курать те, алă çитмест. Шывăн турат çук. Алă тивмесен аллă çул та тăрать. Вир пулсан çерçи те тутă. Çамрăк тух пуçтарман ăса ватăлсан тин пуçтарас çук.

Ĕ, ĕ. Ĕç. Ĕм. Ĕн. Ăн. Пĕт. Пăт. Тĕк. Тăк. Тĕм. Тăм. Тĕн. Тăн. Çĕр. Çăр. Мĕн. Мăн. Ĕнер. Ĕнен. Ĕмĕр. Ĕмĕт. Ĕлĕк. Есĕ. Епĕ. Тĕп. Кĕл. Кĕр. Хĕл. Вĕç. Хĕç. Сĕт. Çăт. Тĕс. Пĕв. Хĕр. Çĕрĕ. Тĕрĕ. Пĕкĕ. Тĕвĕ. Кĕрĕ. Кĕрĕк. Çилĕ. Кĕмĕл. Сĕлĕ. Кĕлĕ. Çĕтĕк. Кĕлет. Вĕçес. Хĕрес. Кĕтес. Çĕмел. Пĕве. Пĕвер. Тĕве. Кĕве. Сĕтел. Пĕлĕт. Тĕрĕс. Хĕсĕр. Хĕрĕх. Сĕрĕм. Çĕрĕк. Сĕлек. Тĕлĕк. Сенĕк. Ирĕк. Кĕреке. Кĕреçе. Кĕрт. Иккĕ. Кĕске. Кĕрпе. Кĕрхи. Хĕрхи. Кĕлте. Лĕпке. Хĕлхем. Кĕрепле. Пĕрре. Пĕлтĕр. Сентĕре. Тинкĕле. Кашкăрăн çăварĕ вуниккĕ тет. Ĕмĕр сакки сарлака теççĕ. Турра асăнмасăр ĕçе ан тытăн. Мĕскĕн саплăк çине саплăк лартать. Кĕркунне çĕр кĕске, кун вăрăм. Епĕ те, есĕ те çын.

Пирĕн патша Питĕрте пурăнать. Çула çимĕç хатĕрле, хĕлĕн хырăмĕ пысăк. Кирек ăçта пырсассăн та икĕ алла пĕр ĕç теççĕ. Кĕрпе пулсан пăтă пиçет. Ута çулаççĕ, вутта татаççĕ. Тиркекене тиркĕ тĕпĕ тивнĕ теççĕ. Çынна хĕрхенекене Турă пăрахмасть. Пуррипе тутă пулар, çуккине Турăран ĕмĕтленер. Асли аслă пултăр, кĕçĕнни кĕçĕн пултăр. Хĕнсĕр ĕç пулмасть. Хĕлле çанталăк сивĕ. Ĕçе тĕлне пĕлсе ĕçле. Ĕмĕтĕн тăранни çук. Мĕн кирлĕ, çавă хаклă. Пĕлмерĕн пĕр сăмах, пĕлтĕн çĕр сăмах теççĕ. Çилĕ кирек камăн та пур, ăна виçелĕ тытас пулать. Ут ĕçĕрĕнет тыттарать, сăмах ĕçĕрĕнет тыттармасть. Сăмах çерçи мар, пĕр ĕçĕрĕнсен тытас çук. Кашăка ăсмассерен турам кĕмест. Мĕн акнă, çавă шăтать. Пĕлмен ĕçе ватăсенђен ыйтса пĕл.

Ӳ, ӳ. Ус. Ӳс. Ут. Ӳт. Кул. Кӳл. Пус. Пӳс. Тус. Тӳс. Сут. Сӳт. Сӳс. Çӳç. Турĕ. Тӳрĕ. Тӳре. Ӳлĕм. Ӳкĕт. Ӳкĕн. Ӳкес. Кĕрӳ. Кĕтӳ. Тӳпе. Хӳме. Хӳре. Кӳме. Сӳре. Çӳпĕ. Тӳшек. Çӳлĕк. Пӳр. Пӳрт. Ӳркев. Хĕрӳ. Хирлӳ. Тӳме. Нӳхреп. Кӳкĕрт. Çӳпçе. Хӳтлĕх. Çынпа тӳрĕ пурăн. Лаша кӳлме тăрсан та Турра асăн теççĕ. Турă тӳрĕ пурăнакан çынна пăрахмасть. Хĕн куракан çынна Турă тӳсĕмлĕх патăр. Тӳресене Турă хунă. Халĕ тăвас ĕçе ӳлĕме ан хăвар. Нӳхреп çула сивĕ, хĕлле ăшă. Çынтан тӳпеми илсессĕн, ху та тӳпеми пар. Турă ӳркенме хушмасть. Ӳпренĕн ĕмĕрĕ икĕ ерне. Турă пӳрменнине илес çук. Типмен тырра пӳлмене хывма хуман. Çырăва вĕренме ан ӳркен, ӳлĕм хăнах аван пулĕ. Улмана ӳссе çитмесĕр татмаççĕ. Хытă анана тимĕр шăллă сӳрепе сӳресен ванать.

Ђ, ђ. Ђуп. Туп. Пађ. Пат. Тар. Ђар. Тан. Ђан. Тир. Ђир. Тĕн. Ђĕн. Ђун. Тул. Ђул. Тăн. Ђăн. Ђăм. Ђӳк. Ђура. Ђĕпĕ. Тађă. Хађă. Ђăлан. Ђукун. Ђакак. Ђăрăш. Ђăваш. Ђĕре. Ђĕрес. Ђăкăт. Ђăхă. Ђуман. Ђалăш. Ђăмăр. Ђĕкеç. Ђике. Ђухăн. Ђара. Ђарак. Ђĕрĕп. Ђуста. Ђĕл-

хе. Ђаршав. Ђӳређе. Ђикмек. Ђӗлпӗр. Ђăлха. Ђавка. Ђӗренђе. Ҫиђђӗ. Мађђа. Мунђала. Кăмăрђак. Кăвакарђăн. Турђăка. Карђăк. Шăрђăк. Пăрђăкан. Хурђăка. Ађаш ађа. Нађар лаша. Кăвакал лађакара. Кађака урине ҫыхаҫҫӗ. Улађа ђас хуралмасҭ. Куђан ăша ыраттараҭ. Пăђăр ашӗ тутлă. Ӳређе ҫуна ҫумӗнђе. Пиђђе пӗђђен.

Тырă нађар пулсассăн, халăха хӗн. Ђăххине ҫăмарти вӗрентес ҫук теҫҫӗ. Ђас тунă ӗҫ тӗплӗ пулмасҭ. Иккӗн икерђӗ ҫиме аван тет, вуниккӗн авăн ҫапма аван тет. Ђакакăн мӗн пур сăвви те пӗрре анђах. Пӗђӗкҫӗ хуранăн пăтти тутлă. Ҫăлтăрсем пире пăнђă пек анђах курăнаҫҫӗ. Ђăваш ђăваш хутне кӗрет, тутар тутар хутне кӗрет. Ђӗмпӗрте ђăваш ађисем вӗренеҫҫӗ. Лаша пуласси ҭыхаран паллă, ҫын пуласси ађаран паллă. Ђавса ҫывăх та, ҫыртма ҫук. Ҫӗр сум укҫу пулиђђен, ҫӗр тусу пултăр. Турђăка пур ҫинђе никам та аллине вута ђикмӗ. Ђаплă ҫынна пур те паллаҫҫӗ. Ашкăнакана ђар. Курман кăмака ҫинђе, куракан Мускавра теҫҫӗ. Аҭа, ађа, ҫырăва вӗренер. Ӳђӗ пур та, ђунӗ ҫук. Укҫа ђул касаҭ.

Љ, љ. Ахаљ. Выља. Выљăх. Кукăљ. Шаљҫа. Каљђа. Вăљђă. Укăљђа. Пыљђăк. Хăљђăк. Хупăљђа. Ахаљ ан тăр. Выљас килсен тула тух. Выљăх та алла пăхаҭ. Кăҫал ҫумăр ҫукалаҭ, Турă парсан тырă аван пулӗ. Куҫа хăљђăк кӗрсен ђас тухмасҭ. Укăљђаран тухрăм, утă ҫултăм, ҫырла ҫеҫки пуррине пӗлмерӗм; кӗрекене лăртăм, шуҭ турăм, ваттисем пуррине пӗлмерӗм. Пулă вăљђине пăсăласран тăварлаҫҫӗ.

Њ, њ. Њања. Мăкăњ. Хуњăм. Хуњакам. Хуњаҫа. Муњђа. Хуњамăшӗ. Кинӗсем хуњашшӗпе хуњамăшне парăнса тăни илемлӗ. Мăкăњăн ђеђекӗ те пит илемлӗ, ăрри те тутлă.

Й, й. Уй. Туй. Май. Мăй. Пай. Кай. Вăй. Хăй. Ну-

май. Майра. Сайра. Кайра. Хӑйра. Суйла. Ыйхӑ.

Йа. Йал, йар, йака, йапала, йалан, йашка, йасмӑк, майа, кайа, мӑйан, пуйан, туйа, майак, пайан, хайар, хӑйар.

Йу. Йул, йут, йун, йур, йус, йупа, йумах. йурӑ, йумӑҫ, йуман, йусман, йулташ, кайу, пайу, вӑйу, туйу, йулхав.

Йы. Йытӑ, йывӑр, йышӑн, йысна, йыхрав, йывӑҫ.

Йӑ. Йӑх, йӑла, йӑмӑк, йӑлӑ, йӑваш, хӑйӑр, йӑлттам, кайӑк, пайӑрка, мӑйӑр, шӑйӑр, шӑнӑр. Шаннӑ хӑвара кайӑк ҫук теҫҫӗ.

Йе. Йер, йенӗ, йепле, йеррипе, йенђӗк, тийе, ђийе, ђейе, ҫийе.

Йӳ. Йӳн, йӳҫӗ, йӳнлӗ, ҫийӳ.

Йӗ. Йӗс, йӗм, йӗр, йӗтӗн, йӗтес, йӗтем, йӗрке, йӗнер, ҫийӗр, мейӗр, йӗлтӗр, йӗнерђӗк, йӗрӗлђе.

Атте-анне. Ывӑл-хӗр. Пиђђе-инке. Хӗр-арӑм. Ађа-пӑђа. Кил-йыш. Хурӑнташ-ӑру. Хуђӑм-ани. Ватти-вӗтти. Кӳршӗ-аршӑ. Йал-йыш. Тарҫӑ-тӗрҫӗ. Вӑрӑ-хурах. Выђӑх-ђӗрлӗх. Кайӑк-кӗшӗк. Хурт-хӑмӑр. Шӑна-пӑван. Ђӑх-ђӗп. Хур-кӑвакал. Йыт-кађка. Тӗк-ҫӳҫ. Тырӑ-пулӑ. Ана-ҫаран. Утӑ-улӑм. Шыв-шур. Сӑс-кантӑр. Аш-пӑш. Йур-вар. Йашка-ҫӑкӑр. Кукӑђ-пӳремеђ. Ђӑлха-ҫӑпата. Пушӑт-мунђала. Йӗп-ҫип. Кӗпе-йӗм. Алса-ҫӗлӗк. Кӗрӗк-сӑкман. Ђир-ђӗр. Инкек-синкек. Кӗсен-ҫӑпан. Йухан-шӑтан. Хуйхӑ-суйхӑ. Савӑт-сапа. Курка-ҫӑпала. Ђашӑк-тирӗк. Ҫил-тӑвӑл. Йӗпе-сапа. Ҫула сӗт-турӑх пит кирлӗ. Ҫӑкӑр-тӑвар парсан хура вырӑс та хурӑнташ. Пир-авӑр тӑвасси хӗр-арӑм ӗҫӗ. Тайлӑк-тӑйлӑк кусакан урапа шанђӑксӑр. Алӑ-ура пур ҫинђе ахаљ ларни ҫылӑх.

Шӑлтӑр-шалтӑр! Шӑп-шап! Тӑнкӑр-танкӑр! Пӑш-паш! Шӑтӑр-шатӑр! Кӗрӗс-мерӗс! Илес-милес! Акӑш-макӑш пысӑк! Кӗрсе кай! Пырса лар! Иртнӗ-ҫӳренӗ ђух кӗрсе тух! Курак-ҫӑхан шӑрша таҫтан сисет! Ах Турӑ, савӑнтӑм! Кӗрӗс! туса ӳкрӗ. Вӑшт! анђах турӗ: курса

та йулаймарӑм! Ай-уй! ҫикӗнсех анҫӗ. Мӑнтарӑн ҫитмен пурӑнаҫӗ: шӑнаť те ҫӳрет! Пӗтӗм пасарӗ улмапа арпус анҫах! Кунӗпе пӗр мӑшӑр ҫӑпата та тӑваймарӑм! Пулас ҫын ҫамрӑкранах паллӑ: ав Илюш йепле! халех ватӑ ҫын пек йӗркелӗ калаҫаť! Кулҫа, ҫӳҫне ҫипер пуҫтарса ҫыхсам, аҫам! ав, аппу йепле тирпейлӗ ҫӳрет! Ӑста ҫын ӑстах: ӗҫе тытнӑ, тунӑ, пӑрахнӑ!

Кам есӗ? Есӗ ҫӑваш-и, тутар-и? Ват ҫын-и, ҫамрӑк ҫын-и? Мӗн йатлӑ? Санӑн аҫу-анӳ пур-и? Есир миҫен пӗр-тӑван? Санран аслӑ ывӑлсем, йе хӗрсем пур-и? Санран кӗҫӗннисем миҫен? Есӗ тӑванусене ху вӗреннине каласа кӑтартатӑн-и? Вӗсем сӑхсӑхма пӗлеҫҫӗ-и? Ҫапла кирлӗ ҫав: ир тӑрсан, апат ҫиме ларнӑ ҫух, ҫисе тӑрансан, ҫывӑрма выртнӑ ҫух, йалан Турра кӗл-тӑвас пулаť. Есӗ килте мӗн ӗҫ тума пӗлетӗн? Ҫӑпата тума пӗлетӗн-и? Ҫӑпатана миҫе пушӑтран тӑваҫҫӗ? Ҫӑпата тума йывӑр-и, хут вӗренме-и? Санӑн пӗлмен ӗҫе вӗренессӳ килет-и? Ӗҫлекене ӗҫ хайех тупӑнса пыраť тет. Ӗҫлекен выҫӑ лармасť, вӑйӑ хырӑма тӑрантармасť теҫҫӗ. Сирӗн миҫе лаша? Ӗне тата пӗрре-и, иккӗ-и? Пӗр йенни хир, тепӗр йенни вӑрман,—мӗн вӑл? Икӗ саккӑр вунултта, хӑрах тӑххӑр, пӗр пиллӗк,—миҫе пулаť? Хӑш йываҫ ҫирӗпрех: ҫӑка-и, йуман-и? Ҫула ҫырмари шыв ӑшӑ, пусӑри (тарасари) сивӗ,—мӗншӗн-ши вӑл? Сыснана ашӗшӗн усраҫҫӗ, лашана мӗншӗн усраҫҫӗ? ӗнене? сурӑха?

2.

Йалан ӑспа ҫӳресен, йалти ватӑ йатламасť. Йӗре-йӗре ӗҫлекен кула-кула ҫийет тет. Йулхава йалан уйав. Пуйанӑн кушакӗ те кайӑк тытаť теҫҫӗ. Ватта туйа кирлӗ, пӗҫӗкҫӗ аҫана сӑпка кирлӗ. Икӗ кайӑка хӑвалакан пӗрне те тытайман тет. Выртан каска мӑкланнӑ, ҫӳрен каска йакалнӑ тет. Ҫар иртсессӗн паттӑр нумай. Ваттисем калани вырӑнлӑ, патша калани йурӑхлӑ. Ӗҫ

апат ыйтмас̆т, вăл хăй тăрантарат̆. Iывăççинђен улми айакка ӳкмест. Сăмса айĕнђи курăнмас̆т, вăрман урли курăнат̆. Вăтанман йумăç пулнă тет, ӳркенмен ăста пулнă тет. Пысăк сăмах калиђђен пысăк ђĕлĕ çăкăр тыт. Пĕр кун кайас тесессĕн, çиђĕ кунлăх çăкăр ил теççĕ. Йыттăн хӳри кукăр, ăна шанма çук. Ӳт-ђĕлхенĕн шăмми çук, ђăн сăмахăн суйи çук. Вăйăран вăкăр тухат̆. Çамрăкла вĕренеймесессĕн, ватăлсан вĕренме хĕн вара. Ĕçрен ан хăра, вăл хăй сантан хăратăр. Çынтан вăтанмасассăн, Турăран хăрамасассăн, пархатар курăймăн теççĕ ваттисем. Хурама пĕрни хăй йеннеллех пĕрĕнет.

Урпа утмăл кунта кĕрекене ларат̆ теççĕ. Кăвакал кӳллине кура ђăмат̆. Мулу çине шанса ан пурăн, ку хам ĕмĕрме çитет, тесе ан кала. Усал ан ту, хăна та усал пулмĕ. Аптăранă кăвакал кутăн ђăмнă тет. Кирлĕ мар катăк пуртă та ĕмĕрте кирлĕ пулнă тет. Вăйлă çынпа ан тавлаш, хăвах хăçан та пулсан унăн аллине кĕрсе ӳкмелле ан пултăр. Ватă çерçийе хывăхпа улталаймăн. Питӳ-куçу илемсĕр пулсан куç-кĕскине ан хурла. Куç умĕнђе ан мухта, куç хыçĕнђе ан хурла. Халăх сурат̆—кӳлĕ тăват̆, пĕр çын сурат̆—типсех пырат̆. Вăйран ытлашшине ан çĕкле, хăвăнтан вăйлă (пуйан) çынпа ан çыхлан. Çылăхран çĕленрен тарнă пек тар: ун патне пырсассăн, вăл сана сăхса илĕ. Пукрав иртсессĕн хура-кураксем пирĕн патăртан кăнтăрла йенне кайаççĕ. Килте йытă пăтратма пĕлмен йалта йашка пĕçернĕ тет. Тумла та тумла-тумла ђула шăтарат̆. Вĕлле хурђĕ пĕђђен нумайах пыл тăваймĕ. Хытă çынтан хĕл варринђе те пăр катăкĕ ыйтса илеймĕн. Кашкăр пулăшсан вăрăм-туна та лашана ӳкерĕ. Ђирлекен пур те вилмест. Ĕçлекене Турă тăрантарат̆. Килçуртра кашăк-тирĕк шалтăртатмасăр пулмас̆т теççĕ. Саншăн кашкăр та тутă пултăр-ђĕ, сурăх та тĕрĕс тă-

тăр-ҫĕ, теҫҫĕ хытă ҫынна. Тилĕ хăй тĕкне-ҫӳҫне вармаст. Тухман ҫын тухсан, тăман тухат тет. Ҫийесси ҫăмăл та, ĕҫлесси йывăр. Ут тăват те, вăкăр ҫийет. Ир тăракан тутă пулнă тет. Тĕкĕннĕ выҫăх тĕкне ҫинĕ тет. Тыткала пĕлмен ал-уранăн ҫĕрни вĕҫне шăрпăк кĕнĕ тет. Ута пăхакан ҫуран йулман, ватта пăхакан выҫă ҫӳремен теҫҫĕ. Ҫапа пĕлменĕн пуши вĕҫĕ хăйне ҫавăрănса тивнĕ тет. Туман тыханăн пилĕкне ан хуҫ теҫҫĕ. Аш пулсан хуплу тăваттăм, ҫăнăх ҫук, тесе каларĕ тет ĕлĕк пĕри. Пĕрре ултаlăн, иккĕ те ултаlăн, виҫҫĕмĕшĕнҫе макăрăн та вара теҫҫĕ. Ҫăкăр-тăвар хире-хирĕҫ теҫҫĕ. Нумай пĕтĕ, сахал ҫитĕ, пĕрле пурăннине мĕн ҫитĕ? Йалта ҫерҫи вилмест теҫҫĕ. Выҫсан ҫăкăр та тутлă, тăрансан пыл та йӳҫĕ. Йалтăртатакан йапала пур те ылттăн мар. Ҫу иртсен ҫырлана ҫӳремеҫҫĕ. Ҫăкăр хырăма шырамаст. Упине тытмасăр тирне ан сут. Ҫын аллинҫи кукăль пысăккăн курăннă тет. Пырна пула пуҫна ҫийĕн теҫҫĕ. Нумайа хапсăнакан нимĕнсĕрех йулнă тет. Ахаль тăриҫҫен кĕрĕк аркине те пулин йăвала теҫҫĕ. Пĕр каснă ҫĕлле ҫыпăҫтармалла мар вара. Ҫын ҫурăмĕ ҫинҫи ҫĕклем ҫăмăл пек. Халăх ҫăварĕ хапха теҫҫĕ. Пĕҫҫен автан ашĕ ҫиме анҫах аван теҫҫĕ. Йытă мăнтăр та, ҫиме йурамаст. Ҫупрăм, ҫупрăм, ҫитеймерĕм, хăва ҫатан урлă каҫаймарăм. Ăҫта кайсан та аршăнра тăвата шит.

3.

ӲКĔТ. Таса, ырă ҫын пул. Турă ҫине шан, Ăна пĕтĕм ҫĕрӳпе йуратса пурăн. Турă ҫыннăн мĕн тытнине-тунине мар, унăн ăшĕнҫи шухăшне те пĕтĕмпĕх пĕлсе тăрат, ҫавна ан ман. Турă умĕнҫе пĕр-пĕр ырă ĕҫ тусассăн, пирĕн мухтанма кирлĕ мар. Санăн мĕн пур телейӳ пур те Турăран килет. Турă пулăшмасăр нимĕн те пулмаст. Турра йалан тав-туса пурăн; ху ҫунна йаланах Турра пăхăнтарса тăр. Ĕҫ тума тытăнмассе-

рен малтан Турра асӑн. Кӗлӗ вӑхӑтӗнҫе ҫиркӗве каймасӑр ан йул, кайсассӑн кӗлӗ пӗтмесӗр ан тух. Турӑран хӑра, патшана хисепле: патшана Турӑ лартнӑ. Турӑ лартман тӳре ҫук, пур тӳресене те Турӑ лартнӑ. Патша ирӗкӗнҫен ан тух, вӑл кӑларнӑ йӑлана пӑхӑнса тӑр. Ватӑ ҫынсене, хӑвӑнтан аслисене хисепле, тантӑшусен умӗнҫе пуҫна асла ан хыв: хӑвӑнтан кӗҫӗннисене пурне те кӑмӑллӑ пул. Священниксене, аҫуна-аннӳне, пуҫлӑхсене, пур ырӑ ҫынсене те хисепле; вӗсенӗн сӑмахӗсенҫен ан тух. Хӑна ырӑ сунакансемшӗн анҫах мар, хӑвӑн тӑшманусемшӗн те Турра кӗл-ту. Сана Турӑ усал тума ҫуратман, ырӑ тума ҫуратнӑ. Мӗн вӑйу ҫитнӗ таран ҫынсене ырӑ тума тӑрӑш. Пуринпе те тӳрӗ пурӑн, пӗр ҫынпа та урлӑ ан пул. Пӗр-пӗр ҫын сана хурлӑх тусассӑн, есӗ ӑна каҫар; ху пӗр-пӗр ҫынна хурлантарсан та ҫасрах килӗш унпа. Усал ӗҫ тума мар, усал сӑмах та ан калаҫ. Ваттисем калаҫнӑ ҫух вӗсен сӑмахне ан пӳл, пӗр ҫӗнмесӗр итлесе тӑр. Йапалана курнине-пӗр ан хапсӑн, ку манӑн пулин-ҫӗ, тесе ан шухӑшла. Ҫын йапалине ан вӑрла, хӑвӑн мӗн пуррипе тутӑ пул. Каланӑ сӑмахна тыт. Нихӑҫан та ан суйеҫтер. Найан ан пул, ӗҫҫен пул. Ӗҫлени Турра та йурӑхлӑ, хӑна та усӑлӑ.

Астӑвӑр, ырӑ ӗҫе ҫын куртӑр тесе ҫын умӗнҫе ан тӑвӑр. Есӗ ырӑлӑх туни ҫынна ан курӑнтӑр. Есӗ ырӑлӑх тунӑ ҫух сылтӑм аллу тунине сулахай аллу та ан систӗр. Хӑйне хӑй мала хуракан кайа йулӗ, хӑйне хӑй кайа хуракан мала тухӗ. Аслисем кӗҫӗн пулӗҫ, кӗҫӗннисем асла тухӗҫ. Хӑнтан ыйтакана пар, кивҫен илес тийекентен пӑрӑнса ан ҫӳре. Ҫынна ан айӑплӑр, хӑвӑр та айӑплӑ пулмӑр. Ҫынна йепле айӑппа айӑплӑр, хӑвӑра та ҫав айӑппах айӑплӗҫ.

Ҫӗлхӳне-ҫӑварна усал сӑмахран, улталаса калаҫасран ҫар. Усалтан пӑрӑн, ырӑ ӗҫ тума хӑтлан. Ҫынпа

хирӗҫ пулсассӑн, ырӑ, ӑшӑ сӑмах кала. Пӗлмен ҫынна вӗрент, хуйхӑлӑ ҫынна пусар. Ҫак сӑмахсем тӑрӑх пурӑнсассӑн, есӗ ырӑ ҫын пулӑн, сана никам та тивеймӗ; йулташусем, пӗлӗшӳсем пур те йуратӗҫ; курайман ҫынсем те нимӗн те тӑвайӗҫ. Санӑн пурӑнӑҫу телейлӗ пулӗ вара. Турӑ айӑпсӑр ҫынна сыхлаҭ, айӑплине пӗтерет. Ҫынна хӑна ху йуратнӑ пек йурат. Хӑвӑра вӗрентекенсене итлесе пурӑнӑр, вӗсене пӑхӑнса тӑрӑр. Ватӑ ҫынтан ан кул: хамӑр та ватӑлмалла. Ватӑ, шурӑ ҫӳҫлӗ ҫын пырса кӗрсессӗн, ура ҫине тӑр та, ӑна хисеплесе вырӑн пар. Ватӑ ҫынна сивӗ сӑмах ан кала; ҫамрӑксене ху тӑванна вӗрентнӗ пек вӗрент; карӡӑксемпе ху аннӳпе калаҫнӑ пек калаҫ. Хӑй тӑванне курайман ҫын ҫынна вӗлерекенпе пӗрех. Аҫу-аннӳнтен пиллӗх илме тӑрӑш: ашшӗ-амӑшӗ пиллӗхӗ аӡисенӗн пурӑнӑҫне малалла йараҭ; вӗсенӗн пиллӗхӗ вутра та ҫунмасҭ, шывра та путмасҭ. Ашшӗ-амӑшне хисеплекен хӑй те аӡисен уссине кураҭ.

4.

Санӑн Турру Епӗ.

Есӗ пирӗн Турӑ, епир Санӑн етеммӳсем.

Пурсӑмӑр та Санӑн аллупа пулнӑ.

Пирӗн Турӑ пек аслӑ Турӑ урӑххи кам пур?

Санӑн аллусем туса пултарнӑ мана.

Есӗ пире ҫимӗҫ паратӑн. Ҫӳлти патшалӑхна кӳртмесӗр ан хӑвар пире.

Ей Турӑ, хӗрхенсем мана. Ей Турӑ, вӗренме пулӑш мана. Манӑн ӡунӑма сыхла.

Ей Турӑ, ӑнлантар мана. Ей Турӑ, хӑш ҫулпа пымаллине кӑтарт мана.

Ху хушнӑ пек пурӑнма вӗрент мана. Ху Турруна пӗтӗм ӡӗрӗнтен йурат.

Ҫынна хӑна ху йуратнӑ пек йурат.

Аҫуна-аннӳне хисепле.

Ей Турă, патшана çăл, пирĕн кĕллĕмĕре илт. Ей Турă, етеммӳсене çăл.

Килĕр, Патша Туррăмăра пуççапар.

Килĕр, Христоса, Патша Туррăмăра, ӳксе пуççапар.

Килĕр, Христоса, Патша Туррăмăра, Хăйне ӳксе пуççапар.

Ей ђунăм, Турра мухта; ей Турăçăм, Есĕ пит аслăлантăн.

Есĕ çутта тумтир пек тăхăннă, пĕлĕте сăран пек карса хунă.

Выђăх-ђĕрлĕх валли курăк, етем валли пахђа çимĕçĕ ӳстеретĕн, çĕртен тырă-пулă пултаратăн.

Вăхăт пĕлме Есĕ уйăх тунă, хĕвел те хăй ăçта анса ларассине пĕлет. Есĕ тĕттĕм тунипе çĕрле пулаҭ, вара вăрманти тискер кайăксем пур те çӳре пуçлаççĕ.

Пур те кирлĕ вăхăтра Есĕ çимĕç парассине кĕтсе тăраççĕ. Есĕ парсан илеççĕ, аллуна уçсан пур те ырăлăхупа тăранаççĕ; сăнна вĕсенђен тӳртĕн тытсан аптăраççĕ, ђунĕсене туртса илсен, вилсе каллах тăпра пулаççĕ.

Ей Турă, Санăн ĕçӳсенђен пит тĕлĕнмелле. Есĕ пурне те пит тĕплĕ ăсупа пултарнă.

Усал çынсенĕн канашне çӳремен çын, çылăхлă çынсенĕн çулĕ çине тăман çын телейлĕ. Унăн кăмăлĕ Турă панă йĕркере, вăл кунĕн-çĕрĕн Турă йĕрки çинђен шухăшлаҭ. Кирек мĕн тума тытăнсан та, унăн ĕçĕ ăнса пыраҭ.

Турра хăраса хисеплĕр.

Ăна шанса тăракансем пур те телейлĕ.

Ей Турăçăм, епĕ тархасланине илт. Сана тархасланă ђух тархасланă сассăма ăнласа илсем.

Ей Турă, çăварăма сыхă тăрат, ăна хупса тăма ђарулăх пар.

Кăмăлма усал шухăш хыççăн ан йар, çылăхăмсенђен ӳкĕнме пар.

Ей Туррăм, Туррăм, куçăм Сан çинҭе, Сана шанса тăратăп, ҭунăма туртса ан илсем.

Сассăма кăларса Турра тархаслатăп, сассăма кăларса Турра кĕл-тăватăп.

Ăна ҭунтан-вартан йăлăнатăп, хуйхăма Ăна каласа кăтартатăп.

Ҭунăма тĕттĕмрен кăлар, Санăн йатна аслăлам.

Сăваплă çынсем Есĕ мана çăлассине кĕтсе тăраççĕ.

Ей Турă, ҭунтан-вартан Сана тархаслатăп; ей Турăçăм, сассăма илтсем.

Кĕл-тунă сассăма Санăн хăлхусем илтсе тăрĕçин-ҭĕ.

Ей Туррăм, Туррăм, çылăхсене пăхсан, кам çăлăнасси пур, анҭах Есĕ каçаратăн.

Пур халăхсем те Турра мухтăр, Ăна пур çынсем те мухтаса тăрăр.

Унăн ырăлăхĕ йалан пирĕн çийĕмĕрте тăрат̆. Туррăн ҭăнлăхĕ ĕмĕрлĕхе пырат̆.

Ей Іисус Христос! Есĕ çӳлти, вилĕмсĕр, таса, мухтавлă, аслă Аçăвăнтан тухнă аван Çутă. Епир хĕвел аннă вăхăта çитсе каçхи çутта курсассăн, Атте Турра, Ывăл Турра, Святой Сывлăш Турра мухтаса йурлатпăр. Ей ҭĕрĕлĕх паракан Турă Ывăлĕ, Сана кирек хăçан та ыра сасăсемпеле мухтаса йурлама тивĕçлĕ, çавăнпа Сана пĕтĕм тĕнҭе мухтаса тăрат̆.

Туррăмăра мухтаса аслăлăр, Унăн ури айне ӳксе пуççапăр: ури айĕ те Унăн тап-таса вырăн.

Ей Туррăн ҭурисем, çак вăхăтра та пурăр та Турра мухтăр.

Ей Турă, Санăн ырăлăху мана ĕмĕрĕм иртетҭенех сыхласа çӳрет.

Ей Турă, Ху йатушăн çăл мана, Ху хăватупа витсе тăр мана.

Мана пĕлĕтпе çĕре пултаракан Турă пулăшат̆.

Ей Турă, Есĕ ман хута кĕрекен, Санăн ырăлăху

мана хам йăлăниҫҫенех ҫитет.

Турă патшана ларҫĕ, Турă илем тăхăнҫĕ.

Ей Турă, ҫак каҫа ҫылăхсăрירттерсе йама пар пире.

Туррăн йаҫĕ кунтан малашне те ĕмĕрех мухтавлă пулса тăтăр.

Ей Турă, патша Санăн хăватупа хĕпĕртет, Есĕ ăна ҫăлнăшăн вăл тем пек савăнаť. Есĕ унăн ĕмĕтленнĕ ĕмĕтне ҫитертĕн, вăл йăлăнса ыйтнине ахаљ хăвармарăн.

Мухтав ҫӳлти Турра, ҫĕр ҫине канăҫлăх килҫĕ, ҫынсене ырăлăх ҫитрĕ.

Ей Турă, ҫĕлхе-ҫăварăма уҫ, ҫĕлхе-ҫăварăм Сан ҫинҫен мухтаса калаҫĕ.

Пĕр Турă анҫах ҫăлаť, Вăл анҫах Хăй етеммисене пиллесе усраť.

Епĕ выртса ҫывăраттăм та, Турă ман хута кĕрет тесе вăранса тăраттăм.

Ей Турă, хайарлăхупа айăпламăсăн-ҫĕ мана, хĕн йарас пулсан та ҫиленсе йамăсăн-ҫĕ.

Ей Турă, епĕ Сан ҫине шанса тăратăп, ей Туррăм, Есĕ мана илтĕн.

Ей Туррăм, Туррăм, ан пăрахсам мана, манран ан сивĕнсем. Ей мана ҫăлакан Туррăм, мана пулăшма кирлине ăнласа илсем.

Ей Турă, мана ҫăлакан Турă, кунĕпе Сана тархаслатăп, ҫĕрле те Сан умăнта тăратăп. Манăн кĕллĕм Сан умна ҫитин-ҫĕ, йăлăннă сассăма хăлхуна ҫиксе итлĕсĕн-ҫĕ.

Ей ҫунăм, Турра мухта, ăшăмри мĕн пур шухăшăм Унăн таса йатне аслăла. Ей ҫунăм, Турра мухта, Вăл тунă ырăлăхсене ан ман.

Турă Хăй пире курăнҫĕ: Унăн йаҫĕпе Килекен мухтавлă.

Туррăн йатне мухтăр, ей Туррăн ҫурисем, Турра мухтăр. Аллилуйа, аллилуйа, аллилуйа.

Іерусалимре пуранакан Турă Сіонра мухтавлă.

Турра тав-туса мухтăр, Вăл ырăлăхлă, Унăн ырă-лăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Çўлти Турра тав-туса мухтăр, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа пирĕн хута кĕр, çăл, çырлах, пăхса усра пире.

Мана çамрăкранпах нумай усал шухăшсем аптăра-таççĕ: ей Çăлакан, Есĕ Ху ман хута кĕрсе çăл мана.

Ей Христос тĕнне кураймасăр тăракансем, Турă сире хурлăха хăварĕ: вутпа ĕннĕ курăк пек сире ти-пĕтсе йарĕ.

Святой Сывлăшпа пур ђун та çĕнелет, тасалса ырра тухаТ; Виç-ипостаçлĕ пĕр Турă пур ђуна та пĕлме çук ырăлăхĕпе тасалăх параТ.

Турă калаТ: пайан тăрам, çăлма тытăнам, çăлмасăр ан хăвар тет.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр: Ху панă йĕркесем тăрăх пурăнмалла ту, етемсем ушкăнĕпе Сан тавра пухăнса тăрĕç.

Халăхсене калăр: Турă патшана ларђĕ, пĕтĕм тĕн-ђене тĕреклĕлентерђĕ, тĕнђе ĕнтĕ хускалас çук.

Ей Турă, тăр, ей Турă, пулăш, Ху йатушăн çăл пире.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, Есĕ ĕмĕр патшара ларатăн.

Ей Турă, Хăвăн хăватна кăтарт, пире килсе çăл.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, мĕс-кĕн çыннусене пĕтĕмпех ан пăрах.

Турă ĕмĕр патша пулса тăрĕ; ей Сіон, санăн Турру сыпăкран сыпăка пырĕ.

Христос ђĕрĕлсе тăнине куртăмăр, Святой Іисус Турра пуççапăр: пĕр Вăл анђах çылăхсăр.

Ей Христос, Санăн хĕресне пуççапатпăр; Есĕ хă-ватлă ђĕрĕлсе тăнине мухтаса йурлат

Есĕ пирĕн Турă, Санран пуçне у[illegible] нĕлместпĕр,

Санӑн йатна анҫах асӑнатпӑр.

Ей ӗненекенсем, пурӑр та килӗр, хӑватлӑ ҫӗрӗлсе тӑнӑ Христоса пуҫҫапар.

Хӗрес пӗтӗм тӗнҫене савӑнӑҫ кӳҫӗ.

Йалапах Турра тав-туса Вӑл ҫӗрӗлсе тӑнине мухтаса йурлар: Вӑл хӗрес ҫумне пӑталанипе вилсе вилӗмӗпе вилӗме пӗтерне.

Мухтав Ашшӗне, Ывӑлне, Святой Сывлӑшне.

Ей ырӑлӑхлӑ Турӑ, епир темӗн ҫухлӗ ҫылӑхлӑ: апостолсем кӗл-тунипе тасатсам пире.

Халӗ те, кирек хӑҫан та, ӗмӗр ӗмӗрех, амин.

Ей ырӑлӑхлӑ Турӑ, епир темӗн ҫухлӗ ҫылӑхлӑ: Турӑ Амӑшӗ кӗл-тунипе тасатсам пире.

Ей Турӑ, Хӑвӑн аслӑ ырӑлӑхупа хӗрхенсем мана, Хӑвӑн вӗҫӗмсӗр ырӑ кӑмӑлупа епӗ усал ӗҫ тунине каҫарсам.

Іисус Хӑй малтан каланӑ пек тупӑкран ҫӗрӗлсе тухнӑ, пире ӗмӗрлӗх пурӑнӑҫ панӑ, пысӑк ырӑлӑх тунӑ.

Ей Турӑҫӑм, Есӗ манӑн хӳттӗм, Есӗ манӑн вӑйӑм, Есӗ манӑн Туррӑм, Есӗ манӑн савӑнӑҫӑм.

Ей Ҫӑлакан, манӑн йӗркесӗр ӗҫсем пит нумай, тасатсам мана.

Етемӗн Турра курма халӗ ҫук, Ун ҫине ангел ушкӑнӗсем те хӑйса пӑхаймаҫҫӗ.

Манӑн ҫунӑм Турра аслӑлаť, манӑн кӑмӑлӑм Ҫӑлакан Туррӑмшӑн савӑнаť.

Есӗ херувимсенҫен те аслӑ, серафимсенҫен те мухтавлӑ, Есӗ хӗр-халлӗн Сӑмах-Турра ҫуратнӑ, Есӗ Турӑ Амӑшӗ, Сана аслӑлатпӑр.

Турӑ Хӑй ҫурийӗн йӑвашлӑхне курҫӗ, малашне ӗнтӗ мана пур халӑхсем те мухтӗҫ.

Хӑватлӑ Турӑ мана асла кӑларҫӗ, Унӑн йаҫӗ таса, Унӑн ырӑлӑхӗ хӑйӗнҫен хӑракансене сыпӑкран сыпӑка пыраť.

Вӑл Хӑй алли хӑватне кӑтартрӗ; мӑн-кӑмӑлли-

сэне салатрĕ.

Вăйлисене вырăнĕсенҫен ӳкерҫĕ, йăваш кăмăллисене асла кăларҫĕ; выçăхнисене ырăлăхĕпе тăрантарҫĕ, пуйăннисене нимĕнсĕрех хăварҫĕ.

Аттемĕрсене, Авраама, унăн ăруне те ĕмĕрлĕхе пулĕ тесе каланă ырăлăхне астуса Хăй аҫине, Израиле, хапăл илҫĕ.

Пур ҫун та Турра мухтаса тăтăр. Пĕлĕт çинҫисем Турра мухтăр, çӳлтисем Ăна мухтăр. Ей Турă, Сана мухтаса йурлама тивĕçлĕ. Ей Туррăн ангелĕсем, пурăр та Турра мухтăр. Ей Туррăн çаррисем, пурăр та Турра мухтăр.

Ей Турра çуратнă Хĕр, Есĕ пит мухтавлă: Санран ӳтленсе Çурални тамăка çĕнтерне, Адама тамăкран хăтарнă, ылхана пĕтерне, Евана ирĕке кăларнă, вилĕме вĕлерне, пире ҫĕрĕлĕх панă. Çавăнпа Ăна мухтаса йурлатпăр: ей мухтавлă Христос Турă, çак тĕрлĕ ырăлăх кăтартнăшăн мухтав Сана.

Ей Турă, пире çутă кăтартнăшăн мухтав Сана.

Мухтав çӳлти Турра, çĕр çине канăçлăх килҫĕ, çынсене ырăлăх çитрĕ. Санăн аслăлăхна курса Сана мухтатпăр, Сана аслăлатпăр, Сана пуççапатпăр, Сана мухтаса йурлатпăр, Сана тав-тăватпăр.

Ей Турă, çӳлти Патша, пурне те тытса тăракан Атте Турă! Ей Турăçăм, Туррăн пĕртен пĕр Ывăлĕ Іисус Христос! Ей Святой Сывлăш! Ей Турă, Турă Путекки, Атте Турă Ывăлĕ, тĕнҫе çылăхне Илекен, çырлах пире; тĕнҫе çылăхне Илекен, кĕллĕмĕре хапăл илсем; Атте Туррăн сылтăм йенҫе Ларакан, çырлах пире. Ей Іисус Христос, Атте Туррăн аслăлăхĕпе пĕр Есĕ анҫах таса, пĕр Есĕ анҫах Турă, амин.

Куллен Сана мухтаса тăрам, Санăн йатна ĕмĕр ĕмĕрех аслăласа пурăнам.

Ей Турă, çак куна çылăхсăр ирттерсе йама пар пи-

ре; ей аттемӗрсенӗн Турри, Есӗ мухтавлӑ, Санӑн йату ӗмӗр мухтавлӑ, ӗмӗр ҫаплӑ, амин.

Ей Турӑ, Сан ҫине шанса тӑратпӑр: ырӑлӑхна пирӗн ҫийе ҫитер.

Ей Турӑ, Есӗ мухтавлӑ, Ху сӑмахусене вӗрент мана *(3 хут)*.

Ей Турӑ, Есӗ пире сыпӑкран сыпӑка сыхласа Тӑракан. Сана Турӑ, тархаслатӑп: Санӑн умӑнта ҫылӑха кӗтӗм, каҫар мана, ҫунӑма тасат.

Ей Турӑ, Сана пуҫҫапса тархаслатӑп, Ху хушнӑ пек пурӑнма вӗрент мана. Есӗ манӑн Туррӑм, пурӑнӑҫ та Санран тухать; Есӗ вӗрентнипе ҫутӑ курӑпӑр; Хӑна пӗлекенсене ырӑлӑхна кӑтартса пыр.

Ман урасене Ху кӑтартнӑ ҫулпа ҫӳрет, нимӗнле ҫылӑх та мана пусмӑрлаймин-ҫӗ. Етем елекӗнҫен хӑтарса тӑр мана, Санӑн заповӗдӳсене тӗрӗс тытса пурӑнам. Ҫуру ҫине сӑну ҫуттине антар. Ху сӑмахусене вӗрент мана.

Ей Турӑ, епир ҫак сехетре кӗл-тунине те хапӑл илсем, пире Хӑвӑн заповӗдсем тӑрӑх пурӑнма пар, ҫунӑмӑрсене ҫутӑлтар, ӳтӗмӗрсене тасат, кӑмӑлӑмӑрсене тӳрлет, шухӑшӑмӑрсене тасат, тӗрлӗ хуйхӑран, тӗрлӗ усалтан, тӗрлӗ ҫиртен хӑтарса тӑр пире. Хӑвӑн таса ангелусемпе ҫавӑрса ил пире, вӗсем хӑватлӑн сыхласа, вӗрентсе тӑнипе пурсӑмӑр та пӗр тӗне тытакан пулар, Санӑн патне пыма ҫук мухтавлӑхна пӗлме ӑс илер. Есӗ ӗмӗр ӗмӗрех мухтавлӑ, амин.

Ей Турӑ, епӗ тӗрӗссине пӗлсем, тархасланӑ сассӑма итлесе, суйасӑр ҫӑварӑмпа тунӑ кӗллӗме ӑнласа илсем.

Ман урасене йалан Ху кӑтартнӑ ҫулпа ҫӳремелле ту, манӑн урасем ан пӑркаланҫҫӑр.

Ей Турӑ, ҫунтан Сана тархаслатӑп, Сан ҫине, Туррӑм, шанса тӑратӑп: ӗмӗрлӗхе намӑса ан хӑвар мана, тӑш-

мансенӗн кулли ан ту мана.

Ей Турӑ, Ху ҫулна кӑтарт мана, Ху кӑтартнӑ ҫулпа ҫӳреме вӗрент мана. Ху ђӑнлӑху ҫулӗ ҫине тӑратса, унпа пыма вӗрент мана: мана ҫӑлакан Турӑ Есӗ.

Ей Турӑҫӑм, ђӗреме тасатса ҫӗнет, каллах тӳрӗ шухӑшлӑ ту мана. Ху умӑнтан хӑваласа ан йар мана, Хӑвӑн таса Сывлӑшна туртса ан ил манран.

Турра йурӑхлӑ парне—ҫылӑхран ӳкӗнекен ђун, ҫылӑхран ӳкӗнесе ҫемҫелнӗ ђерене Турӑ пӑрахмасӗ.

Ҫӳлти Турӑ ҫине шанса пурӑнакан ҫын хӑватлӑ Турӑ хӳттинђе ырӑ курса пурӑнаӗ.

Ей Турӑ, пашталӑхна кӗрсен, патшалӑхӑнта асна ил пире.

Мӗскӗн кӑмӑллисем телейлӗ: вӗсене ҫӳлти патшалӑх пулӗ.

Ӳкӗнсе йӗрекенсем телейлӗ: вӗсем савӑнӗҫ.

Йаваш кӑмӑллисем телейлӗ: вӗсене ҫӗр тивӗ.

Тӳрӗшӗн выҫӑхса ҫунакансем телейлӗ: вӗсем тӑранӗҫ.

Ҫынна хӗрхенекенсем телейлӗ: вӗсене Турӑ хӗрхенӗ.

Таса ђӗрелисем телейлӗ: вӗсем Турра курӗҫ.

Вӑрҫӑ хушшине килӗшӳ кӳрекенсем телейлӗ: вӗсене Турӑ ывӑлӗсем тесе калӗҫ.

Тӳрӗшӗн асапланса хурлӑх куракансем телейлӗ: вӗсене ҫӳлти патшалӑх пулӗ.

Сире Ман пирки хур тусан, хӗсӗрлесен, тӗрлӗ усал сӑмахпа вырӑнсӑр хӑртсассӑн, есир телейлӗ пулӑр.

Савӑнӑр, хӗпӗртенӗр: сире пӗлӗт ҫинђе пысӑк сӑвап пулӗ.

Ей Турӑ, Сан ҫине шанса тӑратпӑр: ырӑлӑхна пирӗн ҫийе ҫитер.

Манӑн тӗрекӗм, манӑн мухтанса йурламалли йуррӑм Турӑ: Вӑл мана Ҫӑлаканни пулђӗ.

Йурлӑр, Туррӑмӑра асӑнса йурлӑр! йурлӑр, Патшамӑра мухтаса йурлӑр!

Ей Турă, Санăн ĕçўсем пит пысăк! Есĕ пурне те пит ăслă пултарнă.

Ей Турă, Есĕ пире усал-тĕселтен ĕмĕрех тĕрĕс сыхласа усрăн.

Ей Турă, етеммўсене çăл, Хăвăн халăхна ырă курмалла ту.

Турă Хăй етеммисене хăват парĕ, Турă Хăй халăхне канăçлă пурăнма пиллĕ.

Туррăмăра кĕл-тăвăр, Туррăмăра парне кўрĕр.

Ырă кăмăлпа Турра кĕл-тăвар.

Çўлтен пире ырă кăмăлпа пурăнма патăр, ђунăмăрсене çăлтăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Пĕтĕм тĕнђе лăпкă тăтăр, Христос тĕнне тытса тăракан халăхсем лайăх тăђђăр, пур те пĕр ђăн тĕне хутшăнђђăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Çак таса ђиркўшĕн, Турра ĕненсе, Унтан хăраса таса ђĕрепе çак ђиркĕве кĕрекенсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Ђиркўсене пăхса тăракан Святѣйшій Синодшăн, ырă çыннăмăр Преосвященнѣйшій Епископ *(йатне асăн)*, ырă священниксемшĕн, Христос ĕçне тума пулăшакан діаконсемшĕн, ђиркĕвĕн пур çыннисемшĕн, пур халăхсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Ђăн тĕне тытса, сыхласа, пĕтĕм Россіяна хăй ирĕкĕпе тытса тăракан Аслă Патшамăр ИМПЕРАТОР НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, унăн ырă Арăмĕ ђăн тĕне тытса, сыхласа тăракан ИМПЕРАТРИЦА АЛЕКСАНДРА ѲЕОДОРОВНАШĂН, унăн ырă Амăшĕ ђăн тĕне тытса, сыхласа тăракан ИМПЕРАТРИЦА МАРІЯ ѲЕОДОРОВНАШĂН Турра кел-тăвар.

Патшанăн хăй вырăнне патша пулас аслă шăллĕ, ђăн тĕне тытса тăракан Аслă Князь Цесаревич ГЕОРГІЙ АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, патшанăн пур тăванĕсемшĕн, пур ђўрисемшĕн, пур çарĕсемшĕн Турра

кĕл-тăвар.

Вĕсене пулăштăр, хирĕç тăракан тăшмансене пурне те çĕнтерсе вĕсен ури айне тутăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Çак хулашăн (çак йалшăн), пур хуласемшĕн, пур йалсемшĕн, вĕсенҫе Турра ĕненсе пурăнакан халăхшăн Турра кĕл-тăвар.

Ырă, таса, усăлă сывлăш сарăлтăр, тырă-пулă лайăх пултăр, самана лăпкă тăтăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Шывпа çӳрекенсемшĕн, çулти çынсемшĕн, сывлăхсăррисемшĕн, хĕн-хур куракансемшĕн, тыткăнра тăракансемшĕн, пур те çăлăнҫҫăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Тĕрлĕ хуйхăран, тĕрлĕ çилĕ-хайартан, тĕрлĕ йывăрлăхран хăтарса тăр пире, тесе Турра кĕл-тăвар.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа пирĕн хута кĕр, çăл, çырлах, пăхса усра пире.

Хамăрăн святой, таса, ырăлăхлă, мухтавлă, аслă Турра çуратнă ĕмĕр-Хĕр Маріяпа пур святойсене асăнса, хамăра хамăр, пĕр-пĕрĕмĕре, пĕтĕм пурăнăçăмăра Христос Турă аллине парар.

Пурсăмăр та пĕтĕм ҫунтан-вартан, пĕтĕм ҫĕререн калар.

Турра каçхи кĕллĕмĕре тăвар.

Çак каçа пĕтĕмпех лайăх, таса, лăпкă, çылăхсăр ирттерсе йама пар, тесе Турра тархаслар.

Пире тĕрĕс вĕрентсе тăма, ҫунăмăрсене, ӳтĕмĕрсене сыхлама лăпкă ангелна йар, тесе Турра тархаслар.

Пирĕн çылăхăмăрсене тасат, айăпăмăрсене каçар, тесе Турра тархаслар.

Пирĕн ҫунăмăрсене ырăлăх кăтарт, усăлăх пар, тĕнҫене канăçлă усра, тесе Турра тархаслар.

Малашне пурăнас кун-çула лăпкă пурăнса, çылăхсен-

ҫен ӳкӗнсе ирттерме пар, тесе Турра тархаслар.

Пурӑнӑҫа Христос хушнӑ пек ирттерсе, асапсӑр, канӑҫлӑ, ырӑ вилӗмпе вилме пар тесе, Христосӑн хӑрушӑ сутӗнҫе лайӑх каламалла пултӑр, тесе Турра тархаслар.

КӖЛӖСЕМ. Ашшийӗн, Ывӑлийӗн, Святой Сывлӑшийӗн йаҫӗпе, амин.

Ей Турӑ, хӗрхенсем мана ҫылӑхлӑ ҫынна.

Ей Турӑ, Турӑ Ывӑлӗ, Іисус Христос, Хӑвӑн таса Аннӳпе пур святой ҫынсен кӗллипе ҫырлах пире, амин.

Мухтав Сана, Туррӑмӑр, мухтав Сана.

Ей ҫӳлти Патша, Есӗ ҫуна лӑплантаратӑн, Есӗ тӳрӗ Сывлӑш, Есӗ пур ҫӗрте те пур, Есӗ пурне те пултаратӑн, пур ырӑлӑх та Санран тухать, ҫӗрӗлӗх те Есӗ паратӑн: пирӗн ӑша кӗрсе вырӑнаҫ, пур усалтан та тасат пире, ырӑ Турӑ, пирӗн ҫунсене ҫӑл.

Святой Турӑ, Святой Хӑватлӑ, Святой Вилӗмсӗр, ҫырлах пире *(3 хут).*

Мухтав Ашшӗне, Ывӑлне, Святой Сывлӑшне, халӗ те, кирек хӑҫан та, ӗмӗр ӗмӗрех, амин.

Ҫӑн таса Виҫ-ипостаҫлӗ Турӑ, Ху йатушӑн ҫырлах пире. Ей Турӑ, ҫылӑхран тасат пире; ей Патша, епир йӗркесӗр пурӑннине каҫар; ей Святой Сывлӑш, пирӗн вӑйсӑрлӑха килсе тӳрлет.

Ей Турӑ, ҫырлах *(3 хут).* Мухтав Ашшӗне, Ывӑлне, Святой Сывлӑшне, халӗ те, кирек хӑҫан та, ӗмӗр ӗмӗрех, амин.

Ей ҫӳлти Аттемӗр, Санӑн йату хисеплентӗр, Санӑн патшалӑху килтӗр, Санӑн ирӗкӳ ҫӗр ҫинҫе те ҫӳлти пекех пултӑр; пайан пурӑнмалӑх ҫӑкӑр пар пире; епир хамӑра парӑмлӑ пулнисене каҫарнӑ пек пирӗн парӑмсене каҫар пире; ҫылӑха ан кӳрт пире, усалтан хӑтар пире.

Ей Турра çуратнă Хĕр, савăн, Санпала Турă, тивлетлĕ Марія: Есĕ пур хĕр-арăмсенђен те мухтавлă, Санран Çурални те мухтавлă, Есĕ пирĕн ђунсене Çăлакана çуратнă.

Ей Турă, етеммўсене çăл, Хăвăн халăхна ырă курмалла ту; ђăн тĕне тытса тăракан пирĕн аслă Патшана НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧА тăшмансене çĕнтерме вăй-хăват пар, патшалăхна Хăвăн хĕресў хăвађепе усра.

Ей Турра çуратнă Хĕр, Сана асла хурса хисеплеме тĕрĕс тивĕçлĕ, Есĕ пирĕн Туррăн ĕмĕр тухтавлă таса Амăшĕ: Есĕ Херувимсенђен те аслă, Серафимсенђен те мухтавлă; Есĕ хĕр-халлĕн Сăмах-Турра çуратнă, Есĕ Турă Амăшĕ, Сана аслăлатпăр.

Ей мухтавлă Турă Амăшĕ, Туррăн ырă кăмăлне пирĕншĕн уçсам, епир Сана шанса тăракансем ан пĕтер, Сан тăрăх хĕнрен хăтăлар: Христоса ĕненекен халăха Есĕ çăлса тăратăн.

Ей Турă, пурин те куçĕсем Сан çине ĕмĕтленсе пăхаççĕ, Есĕ пурне те кирлĕ вăхăтра çимĕç паратăн, Хăвăн кăмăлупа ырлăхлă аллуна уçса пур ђĕрĕ-ђуна та ырăлăхна паратăн.

Тавта-пуç Сана, пирĕн Турă Христос, Хăвăн çĕр çинђи ырăлăхупа пире тăрантарнăшăн, çўлти патшалăхна та кўртмесĕр ан хăвар пире.

РУССКІЙ ОТДѢЛЪ.

РУССКАЯ АЗБУКА.

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Ѳѳ, Йй.

1) а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й; 3) п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з;
2) ъ, і, е, о, я, ю, ь, ѣ, э; 4) ц, ч, щ, ф, ѳ.

1) **а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й.** *А*нна, *А*лла, *И*нна, Ир*и*на, Вар*у*ла, *В*ила, Ва*ви*ла, Варн*а*ва, Вар*ва*ра, *Л*авра, Мина, Мар*и*на, Н*и*на, Нонна, Р*и*мма. Май.

2) **ъ, і, е, о, ю, ь, ѣ, э.**

ъ. Нилъ, Лавръ, Мавръ, На*у*мъ, Рув*и*мъ, Ману*и*лъ, Ав*и*въ, Авра*а*мъ.

і. (*=и*). Іулій, Іулі*а*нъ, *А*рій, Урій, Ил*а*рій, Арі*а*нъ, Илі*а*нъ, Виві*а*нъ, Марі*а*нъ, Урі*и*лъ.

е (*=йе*). *Е*ва, *Е*вва, Евв*у*лъ, Ел*е*на, Ел*и*мъ, Евм*е*ній, Ирин*е*й, Вал*е*рій, Веніам*и*нъ, Валері*а*нъ.

о. Оръ, *О*мврій, *О*трій, Ной, Іона, Мир*о*нъ, Ром*а*нъ, Он*и*симъ, Віан*о*ръ, Моис*е*й, Іер*о*нъ, Іо*а*ннъ, Іерон*и*мъ, Ермол*а*й, Аар*о*нъ, Ал*о*ній.

я (*=йа*). Илі*я*, Іу*н*ія, Іулія, Мар*і*я, Мел*а*нія, Вал*е*рія, Ил*а*рія, Ан*а*нія, Евл*а*лія, Іулі*а*нія.

ю (*=йу*). *Ю*лій, *Ю*лія, Юлі*а*нъ.

ь. *А*вель, Январь, Іюнь, Іюль.

ѣ (*=йе*). В*ѣ*ра, В*ѣ*на.

э (*=е*). Эм*и*лія, *Э*ра, Эм*а*ль, *Э*ллинъ.

3) **п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з.**

п, б. Па, пе, пи, по, пу, пы, пѣ, пя; ба, бе, би, бо, бу, бы, бѣ, бя; па, ба, пе, бе, пи, би, по, бо, пу, бу, пы, бы, пѣ, бѣ, пя, бя; папа, папе, папи, папу, папы, попа, попи, попу, попы, пупа, пупы; баба, бабу, бабы, боба, бобу, бобы, бубе; поба, побе, поби, побу, побы.

т, д. Та, те, ти, то, ту, ты, тѣ, тя, тата, титу, тита; да, де, ди, до, ду, ды, дѣ, дя, дѣда, дѣду, дѣды, додо, доду, дуда, дуди, дядя, дядѣ, дядю; та, да, те, де, ти, ди, то, до, ту, ду, ты, ды, тѣ, дѣ, тя, дя, туда, туды, тудѣ, дата, дате, дати, дату, даты, дета, дита, диту, диты, дитя, дѣти, дяте.

п, б, т, д. Пита, пито, питу, питы, пота, поте, пото, поту, пута, пути, путы, пыта, пыту, пята, пяти, тепе, типа, типу, топа, топо, тупа, тупу, тяпа; бѣда, бѣдѣ,

бѣду, бѣды, бода, буда, буде, буди, буду, даба, дабы, добы, доба, добу, доби, дуба, дубу, дубы, дыбу, дыбы; пада, паде, пади, паду, педа, пода, поди, подо, поду, поды, пуда, пуды, пяди, допа, допе, допу, допы, допи, допя, дупа, дупе; бата, бате, бати, бато, бату, баты, батю, батя, бита, бите, биту, биты, бота, боту, боты, буту, буты, буте, быти, быту, таба, табу, тебѣ, тыбы.

к, г, х. Ка, ке, ки, ко, ку, кѣ, кака, каки, како, каку, куку; га, ге, ги, го, гу, гѣ, гага, гаги, гаго, гагу, гига, гиге, гигу, гуга, гугу, гика, гака, гаку, гука, гоки, гику, гике, ха, хе, хи, хо, ху, хѣ, киха, коха, куха, куху, хака, хека, хика, хока, хука, хуку, кага. гаха, хаха.

п, б; т, д; к, г, х. Паки, пика, пики, пику, поко, пока, поку, капа, капе, капи, кипа, кипы, копа, копу, копо, купа, купи; така, таки, таку, тика, токо, току, туки, кате, кати, каты, кату, кита, киту, киты, кота, коту, коты, кута, куты; бака, бакѣ, баки, баку, бека, беки, бекѣ, беку, бика, бока, боки, боку, бука, буку, быка, быки, быку, бяка, бяку, кабы, кубу, кубы; дика, дики, дику, дока, доку, дыка, дыки, кида, киды, куда; дага, дога, догу, дуга, дуги, дугу, дугѣ, гада, гаду, гады, года, году, годы, гуда, гуду, гуды; баго, бѣги, бѣ- бога, бого, гиба, гибе, гиби, гоба, гобу, губа, губи, губу, [illegible]; пѣга, пѣгу, пига, пога, погу, пуга, пуги, гапа, гапи, [illegible] гипа, гопа, гипу, гопы; тага, тига, тога, тогу, туга, туги, [illegible] гати, гату, гаты, гета, гиты, гота, готе, готи, гото, готя, гута, [illegible] паха, поха, похе, похи, похо, поху, пуха, пуху, пыха, пухи; баха, бахи, баху, беху, буха, буху, бухи; туха, тухи, тихо, тиху, тиха, тихи, хата, хату, хаты, хатѣ, хити, хота, хотѣ, хотя; духа, духи, духу, дыха, дыху, хода, ходи, ходу, ходы, худа, худу, худы.

ш, ж; п, б; т, д; к, г, х. Ша, ше, ши, шо, шу, шѣ; шаша, шиша, шише, шашу, шашо, шашѣ; жа, же, жи,

жо, жу, жѣ, жижа, жижу, жиже; паша, паши, пашу,
пиши, пишу, поша, поши, пошу, шипа, шипи, шипу,
шипы; шиба, шиби, шибу, шуба, шубы, шубѣ; таша,
ташу, тешу, теши, тише, тиши, туша, туши, шата,
шату, шаты, шута, шуту; даша, даши, дашу, душа,
душу, души, дыша, дыши, дышу; каша, каши, кашу,
кашѣ, коша, коше, кушу, шака, шаки, шаку, шика,
шику; гаша, гаше, гашу, гиша, гоша, гошу, гуша, гу-
ши, шага, шаги, шагу, шига, шуга; шаха, шиха, шу-
ху; пажа, пожа, пожи, пожу, пужа, пыжи, пыжу; бѣжа,
бежи, бижа, божа, боже, божи, божу, бужу, жаба, жа-
бу, жабѣ; тажа, тажу, тоже, тужа, тужу, тужи, тяжи,
жато, жату, жаты, жито, жите, жити, жита, житу; да-
же, дажу, дежа, дужи, дожи, жада, жида, жиду, жиды;
кажи, кажу, каже, кожа, кожи, кожу, жака, жаки, жу-
ка, жуку, жуки гажу, гожа, гожу, гужа, гужи, гужу,
гуже, гижа; хижи, хожа, хоже, хожи, хуже, жиха, жи-
хи, жиху, жуха, жуху.

с, з; п, б; т, д; к, г, х; ш, ж. Са, се, си, со, су, сы,
сѣ, сю, ся, соса, соси, сосу, сосы; за, зе, зи, зо, зу,
зы, зѣ, зю, зя, заза. зазѣ, зази, зазю, зазя; саза, сиза,
сизу, сизы, заса, засе, засu, засо, засу, засы; паси, пасу,
писа, писы, поса, посе, поси, посу, посы, сипа, сипу, сып... ...а,
сыпи, супа, супу, супы; баса, басу, басы, бѣсу, бѣс... ...ы, боса,
босо, босу, буса, бусы, себѣ, сиба. соб... ...оба, собе, соби,
собо, собу, соб... ...обы, сяба; теса, тесу, тесе, тесы, сати,
сот... ...., соту, соты, сыта, сыты, сыту, сята, сада, сади,
садо, саду, сады, садя, сода, соду, суди, суду, суды;
коса, косу, киса, кису, коси, косѣ, косы, куса, кусы,
кусо, куси, сака, саки, саку, сока, соки, соку, суку;
каза, казу, казы, коза, козу, кози, козѣ, зака, заки,
зако, заку, зыка, зыку; гасе, гасы, гаси, гасу, го-
су, гуси, гусы, гусѣ, гусю; газе, газу, газы, гуза, гу-
зу, зага, загѣ, заге, заги, заго, загу, зига, зигу; соха,

сохи, сохѣ, суха, суху, сухо, сыха; сажа, сажѣ, сажи, сажу, сижу, сожа, сужу; паза, пазу, пазы, поза, пози, позу, позы, позя, пуза, запа, запе, запи, запо, запу, запы; заба, заби, забе, забо, забу, зоба, зобу, зобы, зуба, зубу, зубы, зыба, зыби. зяби, зяба; таза, тазу, тазы, туза, тузѣ, зата, зате, зати, зату, заты, затю, затя, зята, зятю, зятя; доза, дозу, дозѣ, дозя, зада, заде, зади, задо, заду, зады, зида, зуда, зуди. зуду; заха, захи, заху, захо, хозя; зашa, заше, заши, зашу, зиша; зажа, зажи, зажу, зажо, жазы.

Пра, пре, при, про, пру, пры, прѣ, пря, прю, кра, кре, кри, кро, кру, кры, крѣ, кря, крю, тра, тре, три, тро, тру, тры, трѣ, тря, трю, шра, шре, шри, шро, шру, шры, шрѣ, шря, сра, сре, сри, сро, сру, сры, срѣ, сря, срю, хра, хре, хри, хро, хру, хры, хрѣ, хря, хрю.

Бра, бре, бри, бро, бру, бры, брѣ, бря, брю, гра, гре, гри, гро, гру, гры, грѣ, гря, дра, дре, дри, дро, дру, дры, дрѣ, дря, дрю, жра, жре, жри, жро, жру, жры, жрѣ, жря, жрю, зра, зре, зро, зру, зры. зрѣ, зря, зрю.

Тла, тли, тле, тло, тлу, тлы, тля, тлю, тлѣ, дла, дле, дли, дло, длу, длы, для, длю, длѣ.

Впа, впе, впи, впо, впу, впы, впя, впю, впѣ. Вса, все, вси, всо, всу, всы, вся, всю, всѣ. Вта, вте, вти, вто, вту, вты, втя, втю, втѣ, вша, вше, вши, вшо, вшу.

Павелъ, Поликарпъ, Параскева, Пелагія, Павла, Платонида, Парамонъ, Патапій, Петръ, Пименъ, Платонъ, Прокопій, Борисъ, Викторъ, Викторинъ, Татіяна, Терентій, Тимонъ, Титъ, Тихонъ, Давидъ, Дарія, Домна, Далматъ, Даніилъ, Гавріилъ, Димитрій, Товитъ, Каллистратъ, Капитонъ, Карпъ, Кириллъ, Киръ, Клеопа, Климентъ, Кодратъ, Іоанникій, Иннокентій, Корнилій, Косма, Алексій, Гликерія, Глѣбъ, Ксенія, Калерія, Капитолина, Александръ, Агапія, Акилина, Агрипина, Германъ, Георгій, Гордій, Григорій, Гурій, Герасимъ, Ге-

ласій, Августа, Харитонъ, Харлампій, Харитина, Христина, Мелхиседекъ, Надежда, Сергій, Сампсонъ, Самуилъ, Симеонъ, Сила, Сильвестръ, Спиридонъ, Соломонія, Соломонъ, Сусанна, Савва, Закхей, Захарій, Зиновій, Зосимъ, Зинаида, Зиновія, Зоя, Власій, Анастасія, Николай, Екатерина, Лидія, Ольга, Елизавета, Марія, Матрона, Андрей, Адріанъ, Левъ, Константинъ, Владиміръ, Антоній, Василій; Олимпій, Макарій, Максимъ, Любовь, Антонина, Анисія.

4) **ц**, **ч**, **щ**; **ф**, **ѳ**.

Ца, це, ци, цо, цу, цы, ац, ец, иц, оц, уц, цка, цку, цки; ча, че, чи, чо, чу, чра, чре, чри, чро, чру, чка, чки, чке, чко, чку, чла, чле, чли, члу, чта, чту, чти, вча, вче, вчи, вчо, вчу; ща, ще, щи, щу, тащи, тащу, теща, тещи, тоща, тощу; фа, фе, фи, фо, фу, фы, фѣ, фя, фю; ѳа, ѳе, ѳи, ѳо, ѳу фра, фре, фри, фро, фру, фры, фрѣ, фря, фрю, ѳра, ѳри.

Констанцій, Вячеславъ, Филиппъ, Флавіанъ, Филаретъ, Наѳанаилъ, Софія, Глафира, Филимонъ, Флегонтъ, Флоръ, Фока, Фотій, Февронія, Фива, Стефанъ, Аѳиногенъ, Аѳанасій, Ѳеодоръ, Ѳаддей, Ѳалалей, Ѳеофанъ, Ѳеофилъ, Ѳома, Ѳеогенъ, Ѳеодотъ, Ѳерапонтъ, Ѳекла, Ѳеодора, Ѳеодосія, Ѳеоктиста, Ѳеофанія, Ѳеофила, Тимоѳей, Дороѳей, Іероѳей, Евфросинъ, Варсонофій, Софроній, Трофимъ, Трифонъ, Нифонтъ, Неофитъ, Матѳей, Пафнутій, Философъ, Ксенофонтъ, Марѳа, Епифаній, Ефремъ, Евграфъ, Евѳимій, Амплій, Варѳоломей, Іоасафъ, Іосифъ, Киѳа, Меѳодій, Митрофанъ, Никифоръ, Евфросинія, Щигры.

Аввакумъ, Авдій, Авениръ, Авессаломъ, Аврамій, Адамъ, Адольфъ, Азарій, Алфей, Аммосъ, Амвросій, Ананія, Анастасій, Анатолій, Антипа, Антіохъ, Антипатръ, Антонинъ, Аполлинарій, Аполлонъ, Аристархъ, Аркадій, Арсеній, Артемій, Архипъ. Вадимъ, Валентинъ,

Валерій, Валеріанъ, Варлаамъ, Вассіанъ, Венедиктъ, Виталій, Викентій, Виссаріонъ, Вонифатій, Всеволодъ, Вуколъ. Гедеонъ, Геннадій, Геронтій, Даміанъ, Діодоръ, Діомидъ, Діонисій, Доментій, Донатъ, Досиѳей, Евгеній, Евдокимъ, Евдоксій, Евклій, Евлампій, Евсевій, Евсигній, Евстаѳій, Евтихій, Елеазаръ, Елисей, Емиліанъ, Ермогенъ. Завулонъ, Зоровавель, Зотикъ Игнатій, Игорь, Иларіонъ, Иліодоръ, Ипатій, Ипполитъ, Ираклій, Иринархъ, Иродіонъ, Исаакій, Исаія, Исидоръ, Исмаилъ. Іакинѳъ, Іаковъ, Іасонъ, Іессей, Іисусъ, Іоакимъ. Кассіанъ, Кипріанъ, Кирикъ, Клавдій, Лаврентій, Лавръ, Лазарь, Леонидъ, Леонтій, Лонгинъ, Лотъ, Лука, Лукіанъ. Манассія, Маркеллъ, Маркъ, Мартинъ, Меркурій, Миронъ, Михаилъ, Михей, Моисей. Наумъ, Несторъ, Никаноръ, Никонъ. Онисимъ, Онуфрій. Памфилъ, Панкратій, Пантелеймонъ, Парменій, Парменъ, Парфеній, Пахомій, Порфирій, Протасій, Прохоръ, Псой. Родіонъ, Романъ. Савватій, Севастіанъ, Серапіонъ, Симонъ, Сосипатръ. Тарасій, Терентій, Титъ, Тимоѳей, Трифонъ, Трофимъ. Уваръ, Уріилъ. Фавстіанъ, Фавстъ, Феликсъ, Флавій, Флорентій. Халевъ, Христофоръ, Хрисанѳъ. Ѳеодоритъ, Ѳеодосій, Ѳеоктистъ, Ѳеофилактъ.

Агаѳія, Александра, Аполлинарія, Аѳанасія. Валентина, Василиса, Васса. Евгенія, Евдокія, Евлампія, Евпраксія, Евсевія. Іулитта, Іуліанія, Іустина. Клавдія, Клеопатра. Людмила. Меланія. Наталія. Олимпіада. Перпетуя, Пинна, Пульхерія. Раиса, Римма. Серафима, Стефанида. Фотинія. Ѳеодотія, Ѳеодулія.

Адама, Азотъ, Аккаронъ, Антіохія, Аримаѳея, Аскалонъ, Аѳины. Вавилонъ, Веѳиль, Виѳанія, Виѳезда, Виѳлеемъ, Виѳсаида. Гаваонъ, Газа, Гадара, Галаадъ, Галгалъ, Геѳсиманія, Геѳъ, Голгоѳа, Гоморра. Дамаскъ. Изреель. Іерихонъ. Іерусалимъ, Іоппія. Капернаумъ,

Кесарія. Магдала. Назаретъ, Никея, Ниневія. Рага. Самарія, Сарепта, Севоимъ, Сигоръ, Силоамъ, Силомъ, Смирна, Сидонъ, Сихемъ, Содомъ. Тиверіада, Тиръ. Хевронъ, Хоразинъ. Экбатанъ

Евфратъ, Ермонъ, Іорданъ, Кедронъ, Нилъ, Тигръ, Араратъ, Гаризинъ, Елеонъ, Кармилъ, Ливанъ, Моріагъ, Нававъ, Синай, Сіонъ, Хораѳъ, Хоривъ, Ѳаворъ

Богъ, Господь, Агнецъ, Богородица, Архангелъ, Ангелъ, Херувимъ, Серафимъ, Апостолъ, Пророкъ, Святитель, Рай, Іерархія, Епархія, Священнослужитель, Патріархъ, Митрополитъ, Архіепископъ, Архіерей, Епископъ, Пресвитеръ, Іерей, Священникъ, Діаконъ.

Храмъ, Церковь, Алтарь, Престолъ, Жертвенникъ.

Скинія, Скрижаль, Ковчегъ, Стамна, Иконостасъ, Икона, Крестъ, Плащаница, Дикирій, Трикирій, Кадило, Кадильница, Ѳиміамъ, Паникадило.

Сосудъ, Дарохранительница, Дискосъ, Потиръ, Звѣздица, Лжица, Копіе.

Фелонь, Саккосъ, Риза, Подризникъ, Стихарь, Омофоръ, Епитрахиль, Орарь, Поручи, Поясъ, Орлецы, Панагія, Митра, Камилавка, Скуфья.

Библія, Евангеліе, Апостолъ, Апокалипсисъ, Часословъ, Служебникъ, Канонникъ, Требникъ, Молитвенникъ, Октоихъ, Типиконъ, Псалтирь, Псаломъ, Каѳизма, Литургія, Проскомидія, Часы, Вечерня, Утреня, Шестопсалміе, Канонъ, Просфора, Миро, Елей.

Крещеніе, Миропомазаніе, Причащеніе, Покаяніе, Елеосвященіе, Бракъ, Священство.

Рождество Богородицы, Введеніе, Благовѣщеніе, Рождество Христово, Срѣтеніе, Крещеніе, Входъ Господень въ Іерусалимъ, Воскресеніе Христово, Вознесеніе, Пятидесятница, Преображеніе, Успеніе, Воздвиженіе.

Воскресеніе, Понедѣльникъ, Вторникъ, Среда, Четвергъ, Пятница, Суббота.

Январь, Февраль, Мартъ, Апрѣль, Май, Іюнь, Іюль, Августъ, Сентябрь, Октябрь, Ноябрь, Декабрь.

Стра, стре, стрѣ, стро, стру, вста, всту, вслу, взды, вздо, вско, вскру, встре, встря, взгро, вздра, вздро.

Вя, вья, вю, вью, вѣ, вьѣ, въ ба, въ до, въ из, въ сто, въ крѣ, въ стра, въ сты.

Взъ, возъ, взо, вы, низъ, низо, па, пере, пра, пре, разъ, разо, розъ, су.

Ай, ей, ій, ой, уй, ый, ѣй, юй, яй.

Страдать, страда, страхъ, стрекоза, стрѣльба, стремглавъ, строгать, стружка, вставить, вступить, вслухъ, вслушаться, вздымать, вздыхать, вздорожать, вздохнуть, вскочить, всколебаться, вскопать, вскормить, вскружиться, встревожить, взгроможденіе, взгромоздить, вздрагиваніе, вздрогнуть.

Божій, вѣчный, всеблагій, всевѣдущій, всеправедный, всемогущій, вездѣсущій, неизмѣняемый, вседовольный, всеблаженный, щедрый, милостивый, долготерпѣливый, сильный, святый. Вставай, взирай, взимай, бей, пей, дорогой, здравствуй, клюй, исполняй.

Воззвалъ, падаль, комаръ, букварь, дикарь, отказъ, приказъ, мазь, вздремнулъ, куль, поклонъ, посконь, стонъ, Тамбовъ, морковь, свекровь.

Вязать, вязь, въявь, вьюга, вьюнъ, вьюшка, вьюкъ, вѣкъ, вѣнокъ, въѣдаться, въѣзжать, въ банѣ, въ дорогѣ, въ избѣ, въ изгнаніи, въ стопѣ, въ крѣпости, въ страхѣ, въ стычкѣ.

Взволновать, взрыть, взвыть, возвеселить, возмужать, возблагодарить. Взорвать, взойти, взобраться. Выбраться, выдернуть, выздоровѣть, выгладить, выбѣлить. Низложить, низводить, низвергнуть, низойти. Перевозить, переводить, передавить, переговорить, переспорить, перевѣдаться, переночевать. Превозносить, преградить, превышать, превратить. Раздѣлить, разгромить,

50 п

ИЗДАНІЯ

[illegible]равославнаго Миссіонерскаго Общества имѣются на чуваш-
скомъ языкѣ:

[illegible] молитвословъ [illegible] Изд. 1896 г. Цѣна 20 коп.

2) Святый [illegible] и его просвѣтительно-миссіонерская дѣятельн[illegible] [illegible]96 г. Цѣна 1[illegible] коп.

3) Священное коронованіе [illegible]скихъ царей и царицъ и чинъ муропомазанія [illegible] при вѣнчаніи на царств[illegible]. Изд. 1896 г. Цѣна 10 коп.

4) Житіе Святаго Гермагена, Свіяжскаго чудотворца, второго архіепископа Казанскаго. Изд. [illegible] г. Цѣна 5 коп.

5) Книги Іисуса, сына Сирахова, Іова, Іисуса Навина, [illegible], Руѳь [illegible] первая Маккавейская. Изд. 1896 г. Цѣна 60 [illegible].

6) Букварь для чувашъ. Изд. 1896 г. Цѣна 10 коп.

СКМ 15331

РК-264

[illegible] обращаться въ Казань къ Директору [illegible]ительской семинаріи Николаю Алексѣевичу Бобровникову, въ Симбирскъ къ инспектору чувашскихъ школъ Казан[illegible] [illegible]ба [illegible] округа Ивану Яковлевичу Яковлеву.